

Evaluatie Structuur Plus groepen SBO¹

Inleiding

De Structuur Plus groepen (n=3) van een SBO zijn gestart als pilot en worden ieder jaar geëvalueerd. Dit jaar is gekozen om deze evaluatie te houden met behulp van de dialoogtafel-methodiek, ontwikkeld door de Academische Werkplaats Transformatie Jeugd Friesland². Met ouders uit alle drie groepen van de Structuur Plus (onderbouw, middenbouw en bovenbouw) is een interview gehouden. De uitkomsten zijn vervolgens tijdens een dialoogtafel met betrokken professionals besproken.

Werkwijze

Betrokkenen van elke Structuur Plus groep van SBO in Friesland hebben één casus per groep geselecteerd (n=3). De ouder(s) heeft/hebben toestemming gegeven om mee te werken en zijn vervolgens geïnterviewd door een onderzoeker van de AWTJF aan de hand van topiclijst. Deze topiclijst is samen met betrokkenen van het SBO ontwikkeld en had betrekking op specifieke thema's, gerelateerd aan de Structuur Plus groepen, zoals de aanmelding, ervaren uitkomsten en tevredenheid, contact met school en samenwerking tussen zorg en onderwijs.

Het verslag van het interview – door de ouder(s) goedgekeurd – is tijdens een gezamenlijk gesprek, een zogenaamde dialoogtafel, aan leerkracht, zorgassistent en andere betrokken collega's voorgelegd. Hiervoor is van te voren met betrokkenen een voorgestructureerde agenda opgesteld. Onder leiding van een onafhankelijk voorzitter hebben zij gezamenlijk gereflecteerd op de weergegeven ervaringen van ouders en in hoeverre de benoemde ervaringen herkenbaar zijn: wat er goed gaat en wat er nog beter kan. Vervolgens hebben zij gekeken in hoeverre de genoemde punten volgens hen incidenteel of structureel zijn en of deze ook bij andere leerlingen/groepen binnen de Structuur Plus spelen en welke positieve en belemmerende factoren zij zelf zien (aan de hand van het model uit figuur 1). Tenslotte hebben zij samen nagedacht over aanbevelingen. De deelnemers aan de dialoogtafel hebben vervolgens het verslag van dit gesprek gelezen en konden hun reactie geven. Na vaststelling van het verslag hebben de onderzoekers van de AWTJF de belangrijkste inzichten per dialoogtafel visueel weergegeven in dit zgn. casus profiel.

Terugkoppeling uitkomsten

De bevindingen zijn afkomstig uit bovengenoemd interview met ouders en bijbehorende dialoogtafel. Het doel van deze gesprekken was om vanuit de verschillende perspectieven terug te kijken op de ondersteuning die de Structuur Plus groep aan de leerlingen biedt. Die verschillende perspectieven leveren zicht op positieve en belemmerende factoren die in de beleving van de betrokkenen een rol hebben gespeeld in de uiteindelijke resultaten van de ondersteuning door de Structuur Plus groepen. *Het gaat dus om een reconstructie van beleving en niet persé om een reconstructie van feiten.*

Deze bevindingen zijn in eerste instantie met de adjunct-directeur en vervolgens in de projectgroep betrokken bij de Structuur Plus groepen en met een aantal beleidsmedewerkers van Friese gemeenten besproken.

Vervolgens zijn deze bevindingen in de Stuurgroep van de Structuur Plus groepen besproken.

Tenslotte zijn de bevindingen besproken met de bij de Structuur Plus groepen betrokken professionals, waaronder de leerkrachten, intern begeleider, orthopedagoog en jeugdhulpverlener.

Figuur 1: Conceptueel model beïnvloedende factoren

Toelichting conceptueel model

Een uitkomst van een ondersteuningstraject is altijd het resultaat van meerdere factoren, die samen tot een bepaalde uitkomst leiden, dus niet het resultaat van één succesfactor of één belemmerende factor op zichzelf. Deze beïnvloedende factoren kunnen te maken hebben met het gezin, met de betrokken professionals en de organisatie waarin wordt gewerkt of met de ingezette interventies.

Een succesfactor heeft in gunstige zin bijgedragen aan een positieve uitkomst van het hulpverleningsproces. Het gaat dan bijvoorbeeld om hoge motivatie (gezin), goede samenwerking (hulpverleners) of bewezen effectieve hulp (interventie), e.d. Een belemmerende factor heeft de potentie de uitkomst van het hulpverleningsproces negatief te beïnvloeden en/of draagt bij aan een suboptimale uitkomst. Het gaat dan bijvoorbeeld om negatieve verwachtingen over de ondersteuning (gezin), hoge werkdruk hulpverleners (organisatie), gebrek aan maatwerk (interventie).

¹ Mocht u deze presentatie van bevindingen willen verspreiden, dan verzoeken we u de volgende bronvermelding aan te houden:

Evaluatie Structuur Plus groepen m.b.v. de dialoogtafelmethodiek. Academische Werkplaats Transformatie Jeugd Friesland. Leeuwarden.

² Voor meer informatie of contact zie www.awtjf.nl

CASUS BESCHRIJVING

Jeugdige: kind basisschoolleeftijd met ASS en vertraagde taalontwikkeling van 14 maanden.
Samenstelling gezin: ouders met twee kinderen
Opleidingsniveau ouders: MBO/HBO
Inkomen ouders: werkend
Hulpgeschiedenis: Jonge Kind: Consultatiebureau, huisarts, Medisch Orthopedagogische Dagbehandeling (MOD), **Basisschoolleeftijd:** Structuur Plus groep SBO

POSITIEVE FACTOREN (↑ mogelijke oorzaken)

GEZIN

Kind voelt zich thuis op de groep^c:

- ↑ herkent werkwijze vanuit behandelgroep
- ↑ voelt meteen vertrouwd^c
- ↑ wordt in zijn kracht gezet
- ↑ er wordt aangesloten bij zijn interesses^c

Kind is leergierig^c

Alliantie: ouders werken prettig samen met school:

- ↑ zijn aanspreekbaar, staan open voor hulp, willen leren^c
- ↑ hebben geen (hoge) specifieke verwachtingen^c
- ↑ gebruiken thuis dezelfde pictogrammen, werken aan dezelfde doelen^c
- ↑ helpen mee op school met activiteiten

Ouders zoeken proactief meer kennis over ASS om zoon beter te begrijpen^c

Ouders wisselen onderling uit over eigen ervaringen met kind met ASS

Toestemming voor uitwisseling informatie en afstemming binnen school en tussen school en GGZ-instelling

PROFESSIONAL

Soepele samenwerking tussen professionals op school:

- ↑ school en hulp sluiten aan bij behoeften individuele kind en ondersteunen elkaar daarin
- ↑ warme overdracht (en observatie) van behandelgroep naar school (een doorgaande lijn)^c
- ↑ bereidheid om samen te werken
- ↑ goede communicatie en afstemming
- ↑ korte lijnen
- ↑ aanwezigheid gezinsbegeleider bij oudergesprekken (i.v.t.)

Aansluiten bij (sterke kanten) individuele leerlingen:

- ↑ heeft vertrouwensband met kind (leerkracht)^c
- ↑ biedt kinderen veiligheid en ruimte om zichzelf te zijn (leerkracht)
- ↑ kijkt waar een kind aan toe is in het leerproces / eigen tempo kind aanhouden (leerkracht)
- ↑ heeft goede band en gedeelde interesses (muziek/zingen) met kind (jeugdhulpverlener)^c
- ↑ ruimte biedt als kind dat nodig heeft (invaljuf)^c

Alliantie: goede samenwerking met ouders, zowel vanuit school als vanuit GGZ-instelling:

- ↑ luisteren goed naar ouders^c
- ↑ kijken samen met ouders naar mogelijkheden, zodat kind op school kan blijven
- ↑ hebben korte lijnen en prettig contact met ouders^c

Gezamenlijke besluitvorming:

- ↑ formuleren doelen samen met ouders
- ↑ monitoren ontwikkeling kinderen en bespreken uitkomsten met ouders

Maatwerk bieden:

- ↑ zien behoeften kind en pakken dat op (individuele begeleiding)
- ↑ doelen snel bijsturen als dat nodig is:
 - ↑ stellen haalbare, zichtbare doelen en regelmatig reflecteren daar op

Als professional (leerkracht) in je kracht staan:

- ↑ betrokken, gemotiveerd en creatief
- ↑ samen met collega's op één lijn zitten, (h)echt team zijn
- ↑ verhaal kunnen doen bij collega's
- ↑ individuele overlegmomenten / collegiaal overleg

UITKOMSTEN

Tevredenheid: hoog. Ouders geven aan: kind heeft het naar de zin, Structuur Plus groep sluit aan bij wat kind nodig heeft, medewerkers zijn betrokken.

Doelrealisatie:

Kind

- Is gelukkig op school
- Taalontwikkeling: taalvaardigheid is gegroeid
- Zelfstandiger geworden
- Kan beter samen spelen

Gezin

- Door betere (taal)vaardigheid (kind) en meer kennis over ASS en vaardigheden in het omgaan daarmee (ouders) zijn problemen thuis sneller opgelost

Zowel op het gebied van tevredenheid als doelrealisatie zijn geen negatieve uitkomsten benoemd

BELEMMERENDE FACTOREN (↑ mogelijke oorzaken)

GEZIN

Eerdere traumatische ervaringen van kinderen op vorige scholen

Kinderen met verschillende behoeftes (de een wil zingen, de ander wil stilte) zitten samen in één klas

Beperkingen kinderen met ASS:

- ↑ zijn niet flexibel en daardoor kan school dat ook niet zijn (bijvoorbeeld inzet flexkrachten)
- ↑ zijn heel gevoelig voor invloeden van andere kinderen
- ↑ vinden moeilijk aansluiting bij andere kinderen
- ↑ kunnen zelf niet aangeven wat er aan de hand is als iets niet lukt, niet lekker in hun vel zitten of niet tot ontwikkeling komen binnen de groep
- ↑ sommige kinderen hebben één op één begeleiding nodig
- ↑ gedragsproblemen (externaliserend gedrag)
- Co-morbiditeit kinderen met ASS

Ouders vinden soms moeilijk om te accepteren als kind niet past binnen Structuur Plus groep:

- ↑ ouders zien Structuur Plus groep als laatste kans op goed onderwijs voor kind
- Ouders ervaren dat aansluiting tussen thuisbegeleiding voor hun kind en hulp op school ontbreekt

PROFESSIONAL

Samenwerking met gebiedsteams verloopt niet altijd soepel:

- ↑ school heeft te maken met veel verschillende gemeenten en bijbehorende gebiedsteammedewerkers
- ↑ wisseling van gemeente en daardoor ook in gebiedsteammedewerkers^c
- ↑ gebiedsteammedewerker nieuwe gemeente stelt zich afwachtend op en reageert pas na 2 tot 3 weken op vragen van ouders^c
- ↑ gebiedsteammedewerkers komen niet altijd als zij worden uitgenodigd door school
- ↑ aanmelding/indicatie door gebiedsteam voor begeleiding door GGZ-instelling is lastig en duurt soms lang
 - ↑ gebiedsteammedewerkers zijn soms niet bekend met route voor aanmelding speciaal onderwijs en begeleiding door GGZ-instelling
- ↑ gebiedsteammedewerkers hebben soms te weinig kennis o.a. van autisme en wat dit vraagt/wat hiervoor nodig is
- ↑ gebiedsteammedewerkers hebben niet altijd invloed op mogelijkheden voor facilitering door gemeente

Leerkrachten hebben moeite met grenzen aangeven:

- ↑ hoge mate van betrokkenheid bij kind en ouders

Samenwerking tussen professionals verloopt niet optimaal:

- ↑ binnen het 'kernteam' (leerkracht, onderwijsassistent en IB-er) wordt wel voldoende afgestemd, maar hulpverleners die meer op afstand staan worden niet altijd meegenomen in informatie-uitwisseling
- ↑ onduidelijkheid over rolverdeling jeugdhulpverlener en gezinsbegeleider GGZ-instelling:
 - ↑ rollen zijn veranderd in de afgelopen periode vanwege doorontwikkeling van Structuur Plus groep
 - ↑ rol van jeugdhulpverlener is minder expliciet geworden
 - ↑ betere selectie van leerlingen in de Structuur Plus groep
 - ↑ profiel leerling Structuur Plus groep is duidelijker geworden en daardoor is minder complexe zorg nodig
- ↑ afstemming tussen orthopedagogen en gezinsbegeleider verloopt niet optimaal
- ↑ aansluiting tussen hulp thuis en op school ontbreekt

ORGANISATIE

Organisatie faciliteert dat kinderen een aantal jaren op dezelfde groep kunnen blijven (dit zorgt voor rust en continuïteit)

Clusterklas (groep 1, 2, 3 samen) stimuleert kinderen om zich aan elkaar op te trekken^c

Regelmatige voortgangsgesprekken met ouders (elke 8 weken)

Beschikbaarheid jeugdhulpverlener en orthopedagoog/schoolpsycholoog op school:

- ↑ faciliteren observatie of kind in groep past of niet (observatie ook door IB'er)

Inzet (opgeleide) zorgassistenten

Beschikbaarheid interventie

Stimuleert algemene kennisdeling en overdracht:

- ↑ scholing en training voor personeel Structuur Plus groepen en reguliere SBO-groepen

Ruimte voor maatwerk:

- ↑ school biedt ruimte en vrijheid aan professionals om te doen wat nodig is
- ↑ school biedt mogelijkheden voor individuele participatie in schoolbrede activiteiten

Combinatie zorg en onderwijs op school

Organiseert doorgaande lijn in ontwikkeling kind^c:

- ↑ overleg tussen MOD en SBO
- ↑ mogelijkheid voor leerlingen om door te stromen naar reguliere SBO groep
- ↑ Structuur Plus groepen gericht op groei in zelfstandigheid van kinderen

Zorgt voor aansluiting/doorgaande lijn in zowel ondersteuning thuis als op school:

- ↑ geen wachtlijst voor leerlingen die zich aanmelden voor diagnostiek/behandeling bij deze GGZ-instelling
- ↑ goede samenwerking met GGZ-instelling
- ↑ aanwezigheid gezinsbegeleider op school

Draagvlak voor Structuur Plus groepen binnen school

Gebiedsteammedewerkers worden uitgenodigd om kennis te maken met school en de Structuur Plus groepen

Strategisch beleidsplan met beleid om personeel structureel aan school te binden

Bijzondere setting heeft aantrekkende werking op leerkrachten

INTERVENTIES

Werkwijze Structuur Plus groep:

- ↑ sluit naadloos aan op voortraject bij MOD
- ↑ is individueel gericht, met veel positieve aandacht voor het kind:
 - ↑ nadruk op het stimuleren van kind o.a. door complimenten te geven (juf/zorgassistent)

Samen Spelen training:

- ↑ helpt kind om samen te leren spelen en te zien hoe leuk dat is^c
- ↑ zowel gericht op kinderen als ouders
- ↑ ouders die de training volgen kunnen elkaar opzoeken

Inzet visuele hulpmiddelen bieden structuur en duidelijkheid:

- ↑ gebruik pictogrammen en kleuren voor bepaalde weekdagen

Prikkelarme ruimtelijke indeling / inrichting van Structuur Plus groepen

ORGANISATIE

Hoge werkdruk leerkrachten:

- ↑ te weinig tijd voor gezamenlijk overleg, leren en reflecteren
- ↑ te weinig tijd voor het omzetten van afgesproken doelen naar begrijpelijke vorm voor kinderen (bijv. door deze visueel te maken):
 - ↑ leerlingen hebben veel individuele begeleiding nodig:
 - ↑ drukte op de groep (externaliserend gedrag kinderen)
 - ↑ regelmatige verandering in samenstelling van de groep
 - ↑ deels niet gekwalificeerde assistentie op de groep

Onvoldoende mogelijkheid om kinderen in kleine groepjes te laten werken:

- ↑ onvoldoende beschikbaarheid/capaciteit (gekwalificeerde) zorgassistentie op de groep
- ↑ gebrek aan (financiële) ruimte

Geen duidelijke/concrete lijn beschreven in afbouw afhankelijkheid van leerlingen en groei in zelfstandigheid:

- ↑ gebrekkige aansluiting van individueel ontwikkelings- en handelingsplan en groepsplan per groep

Structuur Plus groepen zijn eilandje binnen SBO / Beperkt begrip op school voor Structuur Plus groepen:

- ↑ beperkte bekendheid van Structuur Plus groep bij andere leerkrachten
- ↑ beperkte aansluiting bij rest van het SBO-team:
 - ↑ negatieve beeldvorming:
 - ↑ andere leerkrachten begrijpen niet wat er gebeurt binnen de Structuur Plus groepen en hoe het werkt, bijv. waarom een leerling van de Structuur Plus groep op de gang zit (= geen straf)

Intervisie krijgt onvoldoende prioriteit:

- ↑ interventiebijeenkomsten vervallen
- ↑ andere bijeenkomsten krijgen voorrang
- ↑ team is incompleet bij interventies:
 - ↑ gebrek aan uren voor bijscholing/intervisie voor zorgassistenten
 - ↑ beschikbare uren zorgassistenten bestemd voor begeleiding kinderen

Gebrek aan heldere overkoepelende overlegstructuur, waarin zowel zorg als onderwijs zijn vertegenwoordigd:

- ↑ verschillende vakgroepoverleggen (orthopedagogen onderling, ASS-overleg, overleg IB'er met leerkrachten, e.d.), waarin groepen professionals gescheiden van elkaar casuïstiek behandelen
- ↑ keuze voor 3 verschillende orthopedagogen voor Structuur Plus groepen (1 per groep)
 - (één orthopedagoog voor alle drie groepen beter voor afstemming en onderlinge contacten)

Lastig evenwicht vinden tussen flexibel zijn zodat elke klas kan blijven draaien en vasthouden aan individuele programma's, zo belangrijk voor kinderen met ASS-problematiek:

- ↑ tekort aan geschikte en gekwalificeerde invalkrachten:
 - ↑ niet alle professionals zijn geschikt om met deze doelgroep kinderen te werken
 - ↑ imago probleem van speciaal (basis)onderwijs

Groepen zijn gestart met kinderen die niet allemaal goed in het beschreven profiel pasten:

- ↑ Structuur Plus groepen zijn nieuw, het is zoeken wie wat doet en wat er nodig is

Beperkte fysieke ruimte in gebouw voor Structuur Plus groepen voor afzondering van kinderen zo nodig

Integratie thuisbegeleiding en begeleiding op school is niet voor alle kinderen mogelijk ↑ keuze van inzet hulpvorm en aanbieder verschilt per gebiedsteam

INTERVENTIES

Naast de Structuur Plus groepen zijn er onvoldoende passende alternatieven (interventies/groepen) op scholen in Friesland voor kinderen met vergelijkbare problematiek en behoeften